

kresu gramatyki francuskiej, zwolnił go na własną prośbę od obowiązkowej lektury fizyki i metafizyki arystotelesowskiej. W r. 1764 złożył B. posadę nauczyciela języka francuskiego, by oddać się całkowicie wykładom teologicznym. Zmarł 20 IX 1765.

Arch. Uniw. Jag., rkp. nr 1 (Conclus. Univ.) 512, 700, 724, 823; tamże rkpis nr 22 (Acta Rect.), s. 138, 466; rkp. 90 i 92 (Lib. dil.) passim; rkp. B. Jag. 5359 II; Muczkowski, Statuta, 399, 403.

Henryk Barycz

Buszyński Ignacy (1807—1873), autor monografii histor.-krajoznawczych. Syn Józefa, chorążego rosieńskiego, i Kunickiej, ur. w maj. ojczystym Szawkoty Białe, w pow. rosieńskim. Nauki pobierał w szkole w Krożach i Uniwersytecie Wileńskim, gdzie studiował historię pod kierunkiem prof. Żegoty Onacewicza. Czas pewien urzędował w Petersburgu i po powrocie na Żmudź został wybrany na marszałka szlachty pow. rosieńskiego, które to stanowisko zajmował w l. 1853—55. Za udział w powstaniu styczniowym został w r. 1864 zesłany na wygnanie, zaś dobra Szawkoty Białe z nakazu rządowego przeszły w ręce rosyjskie. Kilka ostatnich lat życia po powrocie z wygnania przemieszkał w Mitawie, gdzie też zmarł 30 X 1873 i tamże na cmentarzu katol. został pochowany.

Ogłosił drukiem: *Opisanie historyczne kościoła szydłowskiego* (Wil. 1859), *Kościół w Szydłowie na Żmudzi* («Tyg. II.» 1861), *Kościół i klasztor oo. dominikanów w Rossiejniach na Żmudzi* (tamże 1861), *Dubisza, główna rzeka w dawnym Księstwie Żmudzkiem* (Wil. 1871), *Opisanie historyczno-statystyczne pow. rossiejńskiego* (Wil. 1871, 235), *Kroże, ich przeszłość i stan obecny* (Wil. 1872) i *Brzegi Niewiaży* (Wil. 1873). W rękopisie pozostawił *Pamiętniki*, znajdujące się w rękach rodziny.

Akta Szkoły Kroskiej; Janowski L., Lata uniwersyteckie Słowackiego, Lw. 1909, 11; Estr. VI 93; Zapiski M. Br.; Maliszewski E., Bibliogr. pamiętników, W. 1928.

Michał Brensztejn

Butkiewicz Bolestaw (1883—1934), dziennikarz, poseł. Ur. 31 X w rodzinnych Dobikiniach pow. szawelskim (dziś możejkowskim). Nauki pobierał w gimn. w Szawlach, skończył je r. 1905, studia prawnicze odbył w Petersburgu i Dorpacie. Nie mogąc jako Polak znaleźć posady w kraju, był sędzią w Samarkandzie w Azji Środk. Wojna zastała go u rodziny w Piłsudach (dziś pow. taurogowski), gdzie też przebył aż do r. 1920, w którym, zaciągnąwszy się jako ochotnik, walczył z bolszewikami. Po powrocie do kraju został w r. 1923 wybrany z listy polskiej do III Sejmu Republ. Litewskiej w Kownie, obejmując jednocześnie stanowisko sekretarza frakcji polskiej aż do rozwiązania Sejmu. Potem został doradcą prawnym Polsk. Tow. Drobn. Kredytu w Kownie, instytucji wielkiego znaczenia w życiu ekonomicznym mniejszości polskiej na Litwie; w r. 1926

objął redakcję czasopisma polskiego, wydawanego przez Polaków, pt. «Dzień Kowieński» i w marcu 1930 został jego redaktorem odpowiedzialnym. Zaraz na wstępie 28 V t. r. został skazany przez komendanta m. Kowna na 3.000 litów grzywny lub 2 miesiące więzienia. Wybrał więzienie, a chociaż społeczeństwo polskie nie zwlekając złożyło potrzebną sumę, jednak nie skorzystał z tej ofiary, lecz ją w całości przekazał na rzecz kolonii letnich dla ubogiej diatwy polskiej T-wa «Pochodnia». Więzienie dla skazanych na ciężkie roboty podkopało znacznie jego zdrowie. Gorący i wielce ofiarny patriota, hojnie wspomagał instytucje dobroczynne i społeczne polskie w kraju. M. in. należał do tych, co dali podstawy materialne pierwszej polskiej organizacji sportowej na Litwie. Zmarł 31 VIII 1934 w Kownie, pochowany w grobach rodz. w Skaudwilach. pow. rosieńskim na Żmudzi.

«Dzień Kowieński» nr 200, 3 IX 1934 z portr.; «Bibliografijos Žinios» (Wiadom. Bibliograf.), Kowno 1934, nr 5 (41).

Michał Brensztejn

Butler Aleksander Łukasz, h. własnego (1711—1783). Urodzony w październiku, syn Marka Antoniego, starosty preńskiego, i Franciszki ze Szczuckich. Właściciel dóbr Sarnaki, Klimczyce i Międzylesie. Przed r. 1725 przebywał na studiach u jezuitów wiedeńskich, potem kształcił się u jezuitów warszawskich. W r. 1733 bezowocnie kandydował na posła na sejm elekcyjny. Starosta witagolski, od r. 1737 wojski bielski, a od r. 1739 starosta mielnicki. Poseł ziemi mielnickiej na sejmach 1740, 1744, 1748, 1752 i na wszystkich trzech z r. 1764, wreszcie w r. 1767 konsyliarz konfederacji ziemi mielnickiej. Na szerszej arenie politycznej B. nie odznaczył się niczym szczególnym, lecz na terenie swojej ziemi cieszył się znaczną powagą i najwięksi magnaci, jak Radziwiłłowie i Czartoryscy, starali się o jego względy. W całym swoim życiu trzymał się zawsze partii silniejszej. W r. 1733 jako stronnik Potockich był zwolennikiem Leszczyńskiego, potem pogodził się z Augustem III, wreszcie przeszedł na stronę «familii» i Poniatowskich. Ostatnie lata życia spędził w Warszawie. Zmarł 25 X 1783, pochowany w kościele N. P. Marii na Nowym Mieście w Warszawie.

Kossakowski St., Monogr. hist.-general., W. 1860, I 58—9; Boniecki; Uruski; Skibiński M., Europa a Polska w latach 1740—5, Kr. 1913, I—II; Kraushar, Ks. Replin i Polska, W. 1900, I 384—94; Matuszewicz M., Pamiętniki, W. 1876, I—IV; Teka Podoskiego, P. 1856, IV 707; Diariusz sejmowy 1748, W. 1911; Dyaryusz sejmowy convocationis 1764, W. b. r., s. nłb. 105, 173—5; B. Ord. Kras. w W., rkp. nr 141—63, 4013, 4083.

Aleksander Dygnas

Butler Gotard Wilhelm, h. własnego, (ur. 1600), syn Teodora i Doroty Streithorst, urodzony w Goldyndze, przeszedł zdaje się jeszcze w młodości z protestantyzmu na katolicyzm. W r. 1624

został
wolar
mierz
zaufa
króle
Równ
ciom
czył
1635
tytuł
roczn
W r.
Niem
z ran
roku
króla
podk
poluc
wicz
roku
przys
udał
franc
tak
w Po
selst
już
stwa
Wzię
na c
wróc
z prz
tak
Jan
zleci
mają
twier
wiad
jezui
dobr
staw
zda
mu
mier
zda
z cz
ślado
zimi
w za
zimi
skał
na t
W
fawo
dost
moż
wad
Nier
zmię
grat

został pisarzem kancelarii koronnej, poczem powołany został do dworu królewicza Jana Kazimierza. Jako dworzanin pozyskał sobie nie tylko zaufanie, ale zdobył nawet dość duży wpływ na królewicza i cieszył się nim aż do swej śmierci. Równocześnie oddawał B. pewne przysługi braciom Jana Kazimierza, to też w r. 1632 nazaczył mu Jan Albert pensję roczną 200 złp, a w r. 1635 Władysław IV, który z czasem udzielił mu tytułu dworzanina królewskiego, zapewnił mu roczny dochód 200 złp z jednego ze starostw. W r. 1635 wyjechał B. razem z królewiczem do Niemiec, po powrocie zaś w r. 1636 posłował z ramienia króla do Kurlandii. W następnym roku wziął udział w uroczystościach ślubnych króla, poczem w styczniu 1638 r. wyjechał jako podkomorzy Jana Kazimierza z nim razem na południe, został też z całym orszakiem królewicza zatrzymany we Francji. Z końcem tego roku wysłał go Jan Kazimierz do Polski, by przyspieszyć swe wyzolenie z więzienia. B. nie udał się zaraz do Polski, bo na rozkaz rządu francuskiego musiał czas jakiś zabawić w Paryżu, tak że dopiero w połowie 1639 r. zjawił się w Polsce. Ponieważ w tym czasie wyruszało poselstwo Gosiewskiego do Francji, B. jako znający już tamtejsze stosunki przyłączył się do poselstwa i jeszcze przed postem zjawił się w Paryżu. Wziął on tu udział w rokowaniach, mających na celu wyzolenie księcia, po czym z nim razem wrócił do Polski. Już od r. 1636 zawiaduje B. z przerwami skarbem, a w czasie pobytu w Polsce także majątkiem królewicza. To też gdy w r. 1643 Jan Kazimierz wybrał się ponownie w podróż, zlecił mu na czas swej nieobecności nadzór nad majątkiem swoim w Polsce. W funkcji tej zatwierdził go potem sam król, skoro nadeszła wiadomość o wstąpieniu Jana Kazimierza do jezuitów. Jakkolwiek potem królewicz oddał swe dobra pod opiekę Karola Ferdynanda, ten pozostawił bezpośredni nadzór nad majątkiem brata zdaje się B-owi. W sierpniu 1644 roku oddał mu Władysław jedno ze starostw Jana Kazimierza, m. Preny. W majątku tym B., szczerze zdaje się przywiązany do swego pana, wystawił z czasem zamek, mający rozkładem swym naśladować Cisteron, miejsce więzienia Jana Kazimierza. W rok potem otrzymał B. od króla w zarząd majątek leśny. Za powrotem Jana Kazimierza utracił co prawda swe starostwo; odzyskał je potem, zdaje się dopiero po wstąpieniu na tron swego pana.

Wybór Jana Kazimierza zdawał się otwierać faworytowi nowego króla drogę do wysokich dostojenstw. B. jednak nie skorzystał z tych możliwości; prawdopodobnie zresztą jest, że zawadą mogło mu tu być jego obce pochodzenie. Niemniej jego znaczenie u króla pozostało niezmiennione. »Butlerus summa apud regem pollet gratia« — pisze jeszcze w r. 1659 Lisola. Już z po-

czątku panowania, mianowicie w czasie wyprawy zborowskiej, zaskarbił on sobie wdzięczność króla, za co zostało mu nadane mimo sprzeciwu Prusaków starostwo nowskie. Podczas wyprawy beresteckiej zlecił król bawiącemu w Warszawie B-owi opiekę nad swym mieniem i stolicą. W tym samym roku, zapewne nie bez przyczynienia się króla, otrzymał B. tytuł hrabiowski od cesarza. Dwa lata później wziął B. od króla w zarząd ekonomię grodzieńską, z której płacił mu przeszło 60.000 złp. Nie brał on udziału w wyprawie żwanieckiej, w czasie której bawił przy królowej w Płocku. Przez niego usiłuje poróżniony w tym momencie z żoną król wpływać na postępowanie Ludwiki Marii. Rok 1654 przyniósł B-owi starostwo parnawskie i urząd podskarbiego nadwornego, w następnym był już podkomorzym koronnym. W przededniu »potopu«, po śmierci Karola Ferdynanda, pojechał B. obejmować w zarząd księstwa opolskie i raciborskie. W czasie napadu szwedzkiego stanął wiernie przy królu i wyłożył na poratowanie skarbu królewskiego 60.000 zł ze swej prywatnej szkatuły. Przez czas wojny przebywał z racji swego urzędu przy królu, równocześnie jednak interesował się sprawami administracyjnymi księstw śląskich. W lecie 1656 r. przebywał w otoczeniu króla zdobywcy Warszawy i trzydniową bitwę. Po cofnięciu się zalewu szwedzkiego wrócił do ekonomii grodzieńskiej, by pracować nad jej odbudową. Z początkiem r. 1660 zlecił mu król, bawiący wówczas w Prusiech, dopilnowanie obrony stolicy, zagrożonej napadem Moskali. Po pokoju oliwskim wrócił B. do swej ekonomii i pilnował operacji wojskowych przeciw zamkowi grodzieńskiemu, zajętemu przez Moskali; z drugiej strony ochraniał ekonomię przed rabunkami wojsk litewskich. Tutaj zdaje się zastała go śmierć w jesieni 1661 r. B. był żonaty z Konstancją Wodyńską, panną z fraucymeru Cecylii Renaty i Ludwiki Marii. Z małżeństwa tego miał trzech synów: Jana, Marka i Teodora. Miał też brata Wilhelma, pułkownika gwardii królewskiej, z czasem generał-majora, uczestnika kampanii kozackich i szwedzkich, zmarłego w styczniu 1660 r.

Najbogatsze źródła do B-a znajdują się w B. Kras., rkp. 141—51, 4003—7, 4016. Poza tym Arch. Główne w Warszawie; Wassenberg E., Więzienie J. K. we Francji, tłum. Balińskiego, 16—7, 24, 36, 101—4, 141—2, 144—5, 156, 158, 161—3, 170, 172, 180; Vol. leg. IV; Urkunden u. Aktenstücke, IX; Lisola, Berichte; Lengnich, Geschichte d. preuss. Lande, VII; Temberski, Annales; Boniecki; Uruski; Enc. Org.; Kubala, Wojna szwedzka, 373; tenże, Wojna brandenburska, 24; Wegner, Szwedzi w Warszawie. *Władysław Czaplinski*

Butler Jan, syn Gotarda Wilhelma, starosta nowski (1669), brał udział w życiu wojskowym, dworskim i politycznym za czasów Jana III i Augusta II, wstępując w ślady swego starszego brata Marka. Służył jako oberszteljtant w regi-

mencie piechoty Dymitra Wiśniowieckiego, a po jego śmierci w r. 1682 sam otrzymał tenże regiment i awansował na pułkownika. W r. 1683 walczył najpierw nad Dunajem w korpusie Hieronima Lubomirskiego (odznaczył się w bitwie pod Preszburghiem), następnie pod Wiedniem dowodził brygadą piechoty na lewym skrzydle armii polskiej. W latach następnych uczestniczył w kampaniach wojennych, np. w r. 1686, 1688, 1689. Po bracie Marku otrzymał starostwo drohickie. Posłował też na kilka sejmów za Jana III i Augusta II. Od tegoż króla otrzymał leśnictwo nowodworskie w r. 1698. Starostwo nowskie odstąpił w r. 1700 Kono-packiemu, a drohickie w r. 1701 jednemu ze swych braci Aleksandrowi. Stanisław Leszczyński nadał mu w r. 1708 kasztelanję podlaską; nie mógł jej B. jednakże objąć, gdyż dzierzył ją wtedy Adam Rzewuski. Dopiero po przejściu tegoż na kasztelanję bełską August II nadał podlaską ostatecznie B-i. Nosił B. tytuł hrabiego św. cesarstwa rzymskiego. Za żonę miał Bogumiłę Gorajską († 1700), 1. voto Krzysztofową Potocką. Potomstwa nie zostawił.

Boniecki; Niesiecki; Uruski; Estr. XIX; Korzon T., Dzieje wojen, Kr. 1912 II; Kluczycki Fr., Akta do dziejów Jana III, r. 1683, Kr. 1883; Rkp. Arch. Gł. D. 77; Rkp. B. Krasieńskich 4007, 4008, 4010, 4011, 4012. *Kazimierz Piwarski*

Butler Marek († 1690), syn Gotarda Wilhelma, posłował na sejm w r. 1668, z ziemią drohicką podpisał elekcję Michała Korybuta (1669). Cieszył się łaskami nowego króla, należał do jego najbliższych dworzan. Wyjeżdżał kilkakrotnie za granicę, m. i. w r. 1670 wraz z młodszym bratem Janem, zaopatrzonego w polecenia króla Michała. Był wtedy starostą preńskim. Służbę dworską łączył z wojskową. W r. 1674 Jan III wydał mu list przypowiedni na regiment piechoty autoram. cudzoj., utworzony z dawnego regimentu dragonii łowczego kor. Jana Żeleckiego. Regimentem tym dowodził w kampaniach 1674—76; zwinęto regiment przy redukcji wojska kor. wr. 1677. Jan III w uznaniu jego zasług wojennych ochraniał dzierżawy Butlerów od konsystencji żołnierskich, »względ mając, że Marek B., oberszter Nasz, do dzieła rycerskiego z osobliwą bierze się ochotą«. Pomagał mu król w załatwianiu różnych spraw osobistych i majątkowych. Ufał mu Jan III też i w sprawach politycznych, polecając np. często akcję na sejmikach po myśli interesów dworu. B. był posłem na sejmy za Jana III, m. i. w r. 1677, 1678/9, 1683, 1685, 1688/9, 1690, wybierany do różnych komisji. Od r. 1676 był podkomorzym drohickim, od r. 1679 starostą drohickim. W r. 1690 ustąpił starostwa drohickiego bratu swemu Janowi. W tymże roku zmarł. Za żonę miał Barbarę Słupecką, kasztelanę lubelską; potomstwa nie zostawił.

Boniecki; Niesiecki; Uruski; Estr. XIX; Vol. leg. V; Woliński J., Przyczynki źródłowe do kam-

panii 1674 r., »Przegląd histor.-wojsk.«, W. 1929; I; tenże, Przyczynki do wojny 1676 r., »Przegląd histor.-wojsk.« W. 1930, II; Rkp. Arch. Gł. D. 77, nr 81, D. 86, nr 61, 64; Rkp. B. Krasieńskich 4007, 4008.

Kazimierz Piwarski

Butowicz Wincenty (1827—1872), kapelan powstańców. Syn szlachcica żmudzkiego, ur. 21 IV w pow. telszewskim. Po skończeniu seminarium duchown. diecezjalnego w Worniach i wyświęceniu w r. 1854 na kapłana diec. żmudzkiej został wikariuszem w Gozdach, następnie w Kiejdanach, Troupiach, Płotelach, Betygole i Tyrkszlach, gdzie go zastał wybuch powstania styczniowego. Natychmiast też w r. 1863 wstąpił do oddziału, jak się zdaje Grossa, w charakterze kapelana i uczestniczył w walkach z wojsk. ros. pod Pikielami w pobl. Kurlandii. Uniknął prześladowania, emigrując po upadku powstania do Francji. W Paryżu był wikariuszem w kośc. św. Wawrzyńca i Notre Dame de Bonne Nouvelle. Zmarł 4 IV 1872 tamże w zakładzie dla obłąkanych.

Rubrycele diec. żmudzki.; Lietuviskoji Enciklopedija IV szp. 1200—1; zapiski własne autora.

Michał Brensztein

Butrym Nikodem (ur. 1795), major kwatermistrzostwa generalnego Królestwa Kongresowego, topograf wojskowy, syn Michała i Rozalii, urodzony 1 XII w Wodoktach, w pow. upickim. Służbę wojskową rozpoczął w korpusie inżynierii (1815), z którego następnie w r. 1816 został przeniesiony jako konduktor do kwatermistrzostwa generalnego. W ciągu następnych lat stopniowo posuwał się w karierze wojskowej: 8 IV 1831 został już mianowany majorem. Jako oficer kwatermistrzostwa brał udział w licznych pracach demarkacyjnych. W r. 1816—18 uczestniczył w demarkacji wolnego miasta Krakowa, przydzielony do brygady por. Arnolda, przeprowadzającej pomiary granicy wzdłuż Czarnej Przemysy i Wisły. W r. 1829 podczas wojny rosyjsko-tureckiej por. Butrym jako jeden z wybitniejszych oficerów kwatermistrzostwa został odkomenderowany wraz z innymi oficerami kwatermistrzostwa i inżynierii do sztabu feldmarszałka Dybicza, współpracował w robotach topograficznych w Tracji, pomiędzy Morzem Czarnym, Kirkkilisse, Lule Burgas. Po powrocie do kraju z początkiem 1830 brał udział w pracach topograficznych nad zdjęciem Królestwa. Pod kierownictwem podpułkownika Bojanowicza, wybitnego i zasłużonego topografa wojskowego, wraz z innymi oficerami i konduktorami kwatermistrzostwa przeprowadzał pomiary odcinka między Kozienicami i Piotrkowem i zajęty był rysowaniem sekcji Kolo—Kutno.

Podczas wojny 1830—31 był początkowo starszym kwatermistrem w 2 dyw. piech., następnie od kwietnia w korpusie generała Paca i od maja 1831 w sztabie generała Jankowskiego. Za kampanię 1831, a zwłaszcza za udział w bitwie pod

Tykoci złoty k Budzisi w Wia później nikiem misji F Arch. mistrzo wojskow Kołac: II 146; 149, IV L., Po III 292

Buoi

Butr

poseł i stacji. sał ele połock hetma dobrac siera w rucznił pitana lata po 1783 z stał se Był d dencji wsi Ło i Wys skich cił roc potrze niem z Ogir 1778 v Wolyr sował prowa i zatr dóbr. w Piń grobla z Piń na pa przeje i myt polski sie po gospo kolwi w zie zbudc skich, ciela, játku pów,